

2017-01-24

Ang. Kommunstyrelsen i Östhammars kommuns yttrande 2017-01-24 till Mark- och miljödomstolen avseende komplettering V och bemötande, ansökan om tillstånd enligt miljöbalken (MB) till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall

Övervakning och mätning/monitering efter förslutning

Frågan om övervakning och mätning/monitering efter förslutning har diskuterats under många år. Därför är det positivt att vi i kommunen nu enats om att inför huvudförhandlingen kräva att verksamhetsutövaren med regelbundenhet redovisar vilka förberedelser som vidtagits om ett beslut om övervakning senare skulle fattas. Kommunen vill också att SKB fortsätter sin omvärldsbevakning inom detta område för att förslutande generation ska kunna fatta ett välgrundat beslut.

Ett nytt argument som tillkommit för att det är viktigt att domstolen ställer tydliga krav på verksamhetsutövaren är slutsatserna som kan dras av SSM:s tillsynsrapport SSM2016-3279 Verksamhetsbevakning säkerhetsledarskap SKB.

Det är dock väl känt att SKB under alla år ifrågasatt övervakning efter förslutning. I min egenhet av bl.a. ordförande i kommunens MKB-grupp har jag haft anledning att sätta mig in i frågans komplexitet och karaktär. Jag har därför i det förberedande arbetet i slutförvarsorganisationen av kommunens yttrande velat att kommunen skulle vara tydligare med villkor gentemot verksamhetsutövaren.

Detta kan exemplifieras på följande sätt:

SKB anför att inga rättsliga krav ställs på övervakning efter förslutning och att ett av de grundläggande kraven är att ett slutförvar ska kunna fylla sin funktion utan underhåll eller övervakning. Kärntekniklagen, som det ofta hänvisas till, ger emellertid inte stöd för denna tolkning.

Kärnavfallsrådets skriver i sin kunskapslägesrapport 2014 *"...tolkningen av kärntekniklagen och om det påstådda kravet att ett slutförvar ska vara säkert även utan kontroll och underhåll. Det bör då framhållas att något sådant krav inte återfinns i kärntekniklagen."*

Lagen varken säger ja eller nej till övervakning efter förslutning. SKB:s skrivning i SR site är således deras tolkning men har egentligen inget tydligt stöd i lagen.

Dock finns det i Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter just nu en paragraf som föreskriver att "säkerheten efter en förslutning av ett slutförvar ska upprätthållas genom ett system av passiva barriärer". Detta skulle kunna tolkas som ett krav på att barriärerna inte ska kräva övervakning och underhåll, men det måste bli en del i den juridiska prövningen. Är det rimligt att tro att ett förvar som inte har någon motsvarighet i drift ska kunna vara säkert i

2017-01-24

100.000 år och som inte under någon del kräver övervakning efter förslutning. Därför borde det vara rimligt att kunna kräva åtgärder som i vart fall inte förhindrar övervakning efter förslutning. Ett problem är att efter förslutning upphör SKB och det finns enligt nuvarande begrepp ingen ansvarig verksamhetsutövare. Men under drifttiden finns en verksamhetsutövare som genom villkor borde kunna åläggas att bedriva ett seriöst arbete som möjliggör övervakning efter förslutning.

I samband med de provborrningar som gjorts för att undersöka den tektoniska linsen som planeras rymma slutförvaret finns att antal borrhål som inte går in i bergrummet. Dessa borrhål borde t.ex. inte förslutas utan kunna ingå i ett övervakningsprogram.

Enligt kärntekniklagen ska tillståndshavarna till de svenska reaktorerna vart tredje år utarbeta ett program (Fud) för den forsknings- och utvecklingsverksamhet och de övriga åtgärder som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara kärnavfallet och det använda kärnbränslet samt för att avveckla kärnkraftverken. Tillsynsmyndigheten enligt miljöbalken är redan idag en viktig remissinstans. På motsvarande sätt skulle detta även kunna gälla arbete för att möjliggöra övervakning och mätning/monitering efter förslutning.

Med anledning av ovanstående har en tydligare text kunnat formuleras enligt följande:

Övervakning och mätning/monitering efter förslutning

Det kan således även efter förslutning komma att krävas övervakning av anläggningen. Tekniken utvecklas ständigt, omvärlden förändras och lagstiftningen kan i framtiden också komma att göra det. Även om beslut behöver fattas senast vid förslutning av anläggningen, det vill säga om ca 80 år, anser Östhammars kommun att SKB med regelbundenhet över tid, t.ex. vart tredje år, ska redovisa till tillsynsmyndigheten teknikutvecklingen på området samt vilka förberedelser som vidtagits för att inte försvåra övervakning och samtidigt möjliggöra övervakning efter förslutning om ett sådant beslut skulle fattas. Kommunen vill också påpeka vikten av att SKB fortsätter sin omvärldsbevakning inom detta område för att förslutande generation ska kunna fatta ett välgrundat beslut.

Bertil Alm (C)